

РЕЦЕНЗИЯ

на трудовете на доц. д-р Иван Георгиев Колев

участник в конкурса за професор

по професионално направление **2.3. Философия (Философска антропология, Философия на изкуството, Метафизика)**

за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски”

от проф. д-р Хараламби Паницидис

На заседанието на журито за конкурса за избор на професор по професионално направление 2.3. Философия (Философска антропология, Философия на изкуството, Метафизика) съм избран за рецензент на трудовете на доц. д-р Иван Колев по посочения конкурс.

Доц. д-р Иван Георгиев Колев е единствен участник в конкурса. Роден е на 2 март 1959 г. в гр. Бургас. През 1986 г. се дипломира в специалност Философия на СУ „Св. Кл. Охридски” с магистърска степен. От 1987 г. е преподавател по философия в катедра Философия на СУ „Свети Климент Охридски”. През 1988 г. инициира провеждането на Олимпиада по философия. Защишава докторска степен през 2011 г. Темата на дисертационния му труд е *Битие и възможност. Опит за екзистенциална антропология*. През 2013 г. Иван Колев е избран за доцент към Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски” в специалност Философия с хабилитационните трудове *Философска антропология. Идея, генезис, позиции и Битие и обитаване. Към философия на архитектурата*. През 2015-2023 г. е ръководител на катедра Философия в СУ „Свети Климент Охридски”. От 2017 г. е Председател на Управителния съвет на Българско философско общество, а от 2018 г. е член на Steering Committee Member of FISP (International Federation of Philosophical Societies). Осигурен е задължителният норматив от брой часове – лекции и упражнения, необходими за обявяването на конкурс за редовен професор на собствено щатно място по професионално направление 2.3. Философия (Философска антропология, Философия на изкуството, Метафизика).

Общият брой на публикациите на доц. д-р Иван Колев е 72, от които 5 монографии, 7 статии в чуждестранни издания, 23 статии в български издания и 34 учебници и учебни помагала. Документацията, представена за конкурса, е пълна. Приложени са изискваните от закона допълнителни справки. Доц. Иван Колев отговаря на минималните национални изисквания и на допълнителните изисквания на СУ "Св. Климент Охридски".

За конкурса са представени две монографии:

Кардіа. Философия на чувствата. София: Изток-Запад. ISBN 978-619-01-1304-1, 2023.

Изкуството като феноменно битие. Дедукция на категориите. София: Изток-Запад. ISBN 978-619-01-1305-8, 2023.

и девет статии:

Ivan Kolev. 2023. Defining Art as Phenomenal Being//Arts, Vol. 12, Issue 3 (June 2023).

Иван Колев. 2023. Heterocosmica на киното//Сп. Философски алтернативи. 4/2023.

Иван Колев. 2023. Дедукция на категориите в една дефиниция за изкуство//Философия, 3/2023 (XXXII).

Иван Колев. 2021. Dasein като обитаващо//Философски алтернативи, 2021, брой № 2.

Иван Колев. 2021. Към метафизика на задълженията//Етически изследвания, 2021.

Иван Колев. 2019. Към дефинициите за архитектура//Георги Каприев (Съст). Sine arte scientia nihil est. Изследвания в чест на проф. д.ф.н. Олег Георгиев. София:

Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Иван Колев. 2017. De anima и коментарната традиция като извор и парадигма на философската антропология// Предизвикателството Аристотел. София: Университетско издателство „Свети Климент Охридски“.

Иван Колев. 2016. От „De anima“ към психология без душа//Философия на конкретното.

Юбилеен сборник по случай 60-годишнината на проф. Райчо Пожарлиев. Съставители:

Иван Колев и Стоян Асенов. София: Университетско издателство „Свети Климент Охридски“. ISBN 978-954-07-4059-1, 414 с., с. 182-219.

Иван Колев. 2015. Българският фронтон//Философски алтернативи. 6/2015

Интересите и изследователските търсения на Иван Колев са ориентирани към проблемни области на философската антропология, философията на изкуството, историята и

философията на културата, като един от основните акценти в тях е поставен и върху критичното разработване на концептуални модели на западната рефлексия в сферата на чувствата. Като цяло научните разработки на Иван Колев представят иновационни и самостоятелни теоретични визии върху актуалните дискурси, оформящи специфичната аура на съвременното теоретично мислене в сферата на философската антропология, философията на естетиката и метафизиката.

Бих искал да подчертая, че научната дейност на кандидата е непосредствено свързана както с неговата преподавателска дейност, така и с публичните му изяви, в които творческият и полемичен тон на неговите изследователски проекти намира не само своя адекватен израз, но и заразява със своя евристичен потенциал. Умението на Иван Колев да съчетава преподавателската с научната и научно-приложната дейност е признато и оценено от членовете на научните колективи, сред които той е работил и продължава да работи.

Във връзка със съдържателния анализ на научните постижения на кандидата и характера на научните му приноси ще се спра първо на неговата монография *Кардіа. Философия на чувствата*. В панорамния обхват на изложението са включени анализи върху такива емблематични за европейската култура и философия автори като Платон, Аристотел, Немезий, Йоан Дамаскин, Августин, Тома от Аквино, Декарт, Хобс, Спиноза, Баумгартен, Кант, Хегел, Шелер и др. В първа глава *Философия и философска антропология*, като се изхожда от разбирането, че философската антропология на първо място е философия на цялостния човек, се обосновават четири основни етапа в нейното развитие. Тези етапи са обвързани с имената на философи, утвърдили основополагащи принципи в развитието на философската антропология: парадигмален – Аристотел, номинален – Магнус Хунд, дисциплинарен – Кант и обнова – Шелер. Поставен е и въпросът за възможността да се отграничи и един нов, пети етап на философската антропология, отразяващ глобалните тенденции в развитието на съвременната цивилизация. Втора глава *Езикът на чувствата* е фокусирана върху тематизирането на проблема за чувствата през различните обществени форми, характеризиращи развитието на европейската култура от античността до днес, чрез главните понятия, използвани за тяхното назоваване. *Pathos, kardia, passiones, affectus, чувства*. Терминът *pathos*, с цялото многообразие на неговите значения,

е изведен като централен за отношението към сферата на чувствата през античността. Сполучливо са експлицирани, систематизирани и обяснени дефинициите на видовете патос при Аристотел, стоиците и Цицерон. Втората епоха в осмислянето на чувствата се свързва с термина *kardia*, доколкото, според Иван Колев, ролята на сърцето като орган и символ на способността за чувстване тук е централна. Обект на анализ тук са *Псалмите* от Стария Завет, Евагрий Понтийски, Немезий от Емеса, Йоан Лествичник, Йоан Дамаскин и др. автори. Нюансирането на чувствата, постигнато при тези автори, удържа в себе си „напрежението на срединното положение на човека като същество, напуснало Рая и без сигурна крайна точка на метафизичното си пътуване, а също като същество, което има пред ума и чувствата си целия метафизичен диапазон – от небитието до божественото битие“ (с. 67). От латинската традиция, която се обвързва с термина *passiones*, са разгледани концепциите на св. Августин и Тома от Аквино, систематизирани от гледна точка на конкретното тематично поле. Четвъртата епоха е обозначена с термина *affectus*. Много добре са очертани възловите проблеми в разбирането на афектите при Декарт, Хобс, Спиноза, Християн Волф, Баумгартен. Впечатлява прецизният терминологичен анализ върху основните понятия, фиксиращи отчетливо групите от афекти и конфигуриращи своеобразието на възгледите на всеки един от посочените автори в контекста на конкретната тема. Не може да бъде подминато и елегантното експлициране на характерни вътрешни нюанси в последователността на логиката на разгръщане на техните възгледи. Според мен осъщественият тук анализ в съдържателно отношение обогатява съществуващите знания и е новост за науката. Изводът на Иван Колев, че през тази четвърта епоха „балансът между външната афекция и вътрешния афект достига до етап, в който цялото поле на човешката чувствителност може да бъде разположена асиметрично около полюса на Аза“ (с.152), е много добре аргументиран. За петия етап водещият термин е вече самото *чувство*. Основните автори, които тук са обект на изследователския интерес, са Кант, Хегел и Шелер. Заслужава внимание опитът на Иван Колев да покаже как в контекста на възгледите на тези мислители „разгръщането на потенциала на чувствата като изразители на съществена човешка способност се извършва не само пряко с тяхното изучаване, но и чрез изясняване на свързани с тях човешки качества“ (с.168). Тази позиция създава възможности и за последващи теоретични проучвания, които да разширят и уплътнят обговарянето на човешката чувствителност. В

трета глава *Метафизика и антропология на чувствата* е разгърната оригиналната концепция на Иван Колев относно различните аспекти от феномена на чувствата, който „никога не е единичен, атомарен и хомогенен“ (с. 192). Експлицираните от него атрибути на чувствата са обвързани със собствената му дефиниция за човека като „модално най-богатото същество“ (с.185). Именно чрез тези атрибути – *битийност, темпоралност, рефлексивност, интенционалност, ценностна съотнесеност, интуитивно богатство, експресивност, метафоричност*, се аргументира и основната теза, че „способността за чувства трябва да бъде изследвана като самостоятелна способност, чийто потенциал и диапазон изискват своя език за артикулация“ (с. 191). Четвъртата, последна глава *Феноменология на чувствата*, както подчертава и самият автор, „представлява феноменология на една част от чувствата и няма претенция да бъде изчерпващо систематична“ (с. 197). Към първата типологична група, тази на битийните чувства, са отнесени *възхищението, чувството за огорчение, възторга, унието, радостта, тъгата, копнежа, меланхолията, надеждата и отчаянието*. Втората типологична група диференцира азовите чувства. В нея са включени чувствата за *самоуважение, за самоунижение, самолюбие, себеприваждане, гордостта, срамът, великодушието и малодушието*. Изисканите размишления на Иван Колев, плътно доближаващи се до афористичен изказ, диференциращи съществените отлики на различните групи от чувства, ни представят една нова реконструкция на спецификата на човешкото съществуване в себе си-за себе си-за другите.

Изкуството като феноменно битие е втората монография, представена за конкурса. Целта на автора е да покаже нова гледна точка относно метода, по който да бъдат извлечени категориите, с които се дефинира изкуството. В първата част на книгата *Феноменност и категориалност* е направен сполучлив опит за изясняване на ролята на понятието за феномен при дефиниране на изкуството. Много добре се обосновава значението на категориалната култура при очертаването на специфичния облик на философията на изкуството. В анализа обобщено са експлицирани категориалните теории на Аристотел, Кант, Хегел, Тренделенбург, Хайдегер, като специално внимание е отделено на теорията на категориите във философията на Николай Хартман. Във втората глава *Дедукция на категориите в дефиницията на изкуството* е извършен впечатляващ и сполучлив опит за обосноваване на оригинален възглед върху спецификата на изкуството

като „конституирана смислова цялост, в която на единия полюс е произведението на изкуството, а около него са полюсите на фигурите от света на изкуството, всяко от които има собствена интенционална структура и участва в неговата смислова конституция“ (с. 30). Именно чрез отчетливото представяне на фигурите, формиращи света на изкуството, Иван Колев успява да формулира и своята оригинална дефиниция на изкуството.

В приложенияте за участие в конкурса статии са представени специфични акценти на последователно разработвания изследователски проект на Иван Колев относно културно-историческия контекст, в който се обособяват различни западноевропейски визии в сферата на философията на изкуството и философската антропология като и тук той успява да въведе оригинални теоретични дестинкции.

В справката за цитиранията са посочени като индексирани общо 16 библиографски цитирания на текстовете на Иван Колев, от които в Web of Science – 7 цитирания, и в Research Assessment, NOMOS, 2023, s. 64 – 9 цитирания.

Нямам възражения по същество върху тезите, развивани от Иван Колев в представените от него за конкурса текстове. Самооценката в справката за научни приноси коректно отразява научните постижения на кандидата. Според изискванията за критични бележки и препоръки на рецензента ще си позволя да пожелаая на Иван Колев по-скорошно реализиране на цялостно и систематично представяне на следкласическите и съвременни автори, чиито текстове в една или друга степен и в едно или друго отношение са свързани с разработваната от него област на философската антропология.

Нямам съвместни публикации с Иван Колев.

Иван Колев е способен и висококвалифициран специалист, а публикуваните през последните години негови студии, статии и преводи свидетелстват както за широк спектър на интереси, така и за детайлно познаване на теоретичните области, които са предмет на неговата изследователска дейност. Доц. д-р Иван Колев е отличен университетски преподавател. Благодарение на солидната си професионална подготовка, педагогически умения и контактност той се радва на уважението на своите студенти. Отношенията му с

колегите от катедрата и специалността са коректни, а участието му в академичния живот – активно и ползотворно.

Заключение:

Въз основа на посочените по-горе научни постижения на доц. д-р Иван Колев убедено ще гласувам той да заеме академичната длъжност *професор* по професионално направление 2.3. *Философия (Философска антропология, Философия на изкуството, Метафизика)*.

.

София, 24.11.2023 г.

/проф. д-р. Хараламби Паницидис/